

Kaupunkitutkimuksen päivät 2026 - Työryhmät 4 ja 8

Toivo kaikenikäisten kaupungissa: Miten kaupungit voivat luoda toivoa eri elämänvaiheissa?

Toivottomuus ja toivo talouden kriiseissä

SESSIO 1

“I feel I am trusted”: Promoting placemaking with a movable urban chair design intervention

“Tunnen, että minuun luotetaan”: Paikkamuotoilun edistäminen suunnitteluinterventiolla, joka hyödyntää liikuteltavia kaupunkituoleja

Niilo Tenkanen maisema-arkkitehti MARK

Kaupungistumisen kiihtyessä tarve sosiaalisesti kestäville kaupungeille kasvaa. Niinpä kaupunkitiloista täytyy tehdä aiempaa inklusiivisempia kaikille ihmisryhmille. Julkisten kaupunkitilojen kalusteet eivät kuitenkaan ole aina kutsuvia ja inklusiivisia. Niiden suunnittelua ohjaavat monesti käytännön seikat, kuten kunnossapidon helppous ja ilkvallan ehkäiseminen. Ne ovat tärkeitä tavoitteita, mutta merkittävät sosiaaliset tavoitteet jäävät liian usein vähemmälle huomiolle. Tässä työssä väitetään, että ihmislähtöisellä suunnittelulla ja paikkamuotoilulla voidaan luoda julkisia tiloja, jotka ovat aidosti kutsuvia, saavutettavia ja inklusiivisia.

Työssä tutkittiin, miten liikuteltavat kaupunkikalusteet voivat edistää paikkamuotoilun tavoitteita ja miten se puolestaan tukee laajempia sosiaalisen kestävyuden tavoitteita. Osana tutkimusta suunniteltiin ja rakennettiin prototyyppejä liikuteltavista kaupunkituoleista. Tuoleja käytettiin osana suunnitteluinterventiota julkisella aukiolla Aalto-yliopiston kampusalueella. Intervention kolme tavoitetta olivat: (1) selvittää, voidaanko liikuteltavia kaupunkituoleja käyttää edistämään paikkamuotoilun tavoitteita kaupunkiaukioiden ja (2) tutkia, miten ne voivat lisätä sosiaalisia hyötyjä, kuten inklusiivisuutta ja saavutettavuutta. Tavoitteena oli myös (3) ideoida ja suunnitella uudenlainen liikuteltava kaupunkituoli.

Intervention aikana kerätty aineisto osoitti, että liikuteltavien tuolien käyttäjät suhtautuvat myönteisesti tuoleihin aukiolla. Ihmiset liikuttelivat tuoleja ja siten loivat eri tilanteisiin mukautuvia paikkoja itselleen ja muille. Tuolien muotoilua, erityisesti liikuteltavuutta, ergonomiaa, värejä ja tuolissa ollutta sivupöytää kehitettiin. Suurin osa tuolien käyttäjistä käytti tuoleja sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Suosittuja aktiviteetteja olivat rentoutuminen, säästä nauttiminen, jutustelu, kahvinjuonti, syöminen ja matkapuhelimen käyttö. Haastatteluissa käyttäjät arvostivat mahdollisuutta mukauttaa oleskelupaikkaansa erilaisiin sosiaalisiin tilanteisiin ja sääolosuhteisiin. He kokivat, että liikuteltavuus lisäsi itsemääräämisoikeuden tunnetta ja viesti luottamuksesta, toisin kuin kiinteät kalusteet, jotka tuntuivat heidän mielestään epäystävällisiltä tai jopa vihamielisiltä. Osa käyttäjistä ilmaisi huolensa varkauksista ja vandalismista, mutta interventiojakson aikana ei ilmennyt minkäänlaista väärinkäyttöä.

Liikuteltavat kalusteet voivat olla tehokas ja matalan kynnyksen strategia edistää sosiaalisen kestävyuden ja paikkamuotoilun tavoitteita julkisissa kaupunkitiloissa. Koska tutkimus tehtiin

kampusalueella, on tarpeen tehdä samankaltaisia interventioita myös muunlaisissa kaupunkitiloissa, jotta tuloksia voidaan laajentaa.

Koko lopputyö löytyy täältä: <https://aaltodoc.aalto.fi/items/64dea4e2-f8c2-4efb-8850-13ccea7b66fb>

NAAPURISSA – Senioriasumisen naapurustosuhteet ja sosiaalinen ja vihreä infrastruktuuri

Katja Maununaho, projektipäällikkö

Joona Lukka, tutkija

Terhi Lampio, väitöskirjatutkija

ASUTUT- Kestävän asuntoarkkitehtuurin tutkimusryhmä

Tampereen yliopisto

Kaksivuotisessa Naapurissa-tutkimuksessa tarkastellaan yhteisöllisyyttä asumisessa tavoittelevien senioriasumisen kohteiden ja niiden naapurustojen tilallis-toiminnallisia ominaisuuksia tapaustutkimuksen muodossa. Tutkimuksen ensimmäisen vuoden aikana 2025 suoritimme ensin tilasto- ja karttatietopohjaisen tarkastelun 14 seniori- ja monisukupolvisen asumisen kohteen naapurustosta ja analysoimme kohteiden tilaratkaisuja piirustusaineiston pohjalta. Valitsimme joukosta 5 kohdetta seuraavaan vaiheeseen, jossa jalkauduimme kuhunkin kohteeseen päivän mittaisille havainnointikiertoille. Paikan päällä tehtyjen ympäristön toiminnallisuuksiin, yhteyksiin ja aistiominaisuuksiin keskittyvien havaintojen pohjalta naapurustoista laadittiin kokemuskartat ja naapurustotarinat. Nämä toimivat edelleen aineistona keväällä 2026 kahdessa kohteessa toteutettavilla asukkaista osallistavilla tarinakävelyillä ja -työpajoissa.

Siinä missä tutkimuksen kaksi ensimmäistä vaihetta nojaa tutkijoiden asiantuntemukseen ja heidän työikäisten kehojensa kokemuksiin naapurustojen ympäristöstä, jälkimmäinen osallistava vaihe antaa senioriasumisen kohteiden asukkailla mahdollisuuden kertoa miltä ympäristö tuntuu heidän kokemuksissaan. Millaisessa roolissa naapuruston tilat, palvelut ihmiset ja luonto ovat heidän arjessansa? Millaisia toiveita asukkailla on naapuruston kehittämiseksi tulevaisuudessa?

Tarjoamme osallistujille tarinakävelyn, joka toteutetaan joko ulkona suunniteltua reittiä pitkin, naapurustoon kytkeytyvää tarinaa kuunnellen, tai vaihtoehtoisesti kokonaan sisätiloissa kerrotun tarinan ja kokemuskarttojen avulla. Tarinan on tarkoitus inspiroida ihmisiä ajattelemaan ympäristöä eri aikaulottuvuuksien kautta (historia, nykyhetki, tulevaisuus) ja erilaisissa tilanteissa. Tavoitteena on myös ilmentää sitä, että kertoessamme ympäristöä koskevista havainnoista kyse ei ole missään tapauksessa tutkijan selvittämästä totuudesta, vaan kokemuksiin liittyy aina myös henkilökohtaisten ulottuvuuksien kerrostumia. Tarinakävelyn jälkeen kutsumme osallistujat työpajassa kehittämään ja kertomaan omia tarinoita naapuruston historiasta, tämän hetken arjesta ja siitä millaisia toiveita ympäristöön voisi tulevaisuudessa kohdentua.

Esityksessä tarkastelemme tarinakävelyiden ja -työpajojen alustavia tuloksia ja pohdimme, missä määrin menetelmä onnistui inspiroimaan ikääntyneitä osallistujia tulevaisuuden toiveiden tarinoinnin pariin.

Kestävän liikkumisen seikkailukartat osallisuutta ja toivoa luomassa

Johanna Heikkinen

Suunnittelija, ilmastopolitiikka ja ympäristönsuojelu, Tampereen kaupunki

Tampereen kaupungin Hiilineutraaleja tekoja -kehitysohjelma sekä varhaiskasvatus ja esiopetus kehittivät yhdessä kestävän liikkumisen seikkailukartan edistämään lapsiperheiden kestävää ja aktiivista liikkumista. Päiväkotimatkat liikutaan usein autolla, joten haluttiin löytää keino tukea ja kannustaa perheitä liikkumaan enemmän omin voimin. Kestävä liikkuminen edistää hyvinvointia ja terveyttä sekä vähentää päästöjä.

Seikkailukarttojen tehtävänä on kannustaa lapsiperheitä liikkumaan aktiivisesti lihasvoimin sekä tutustumaan paremmin omaan lähiympäristöönsä. Kartat sisältävät perheiden suosikkipaikat (esimerkiksi leikkipuistot, luontokohteet, tietyt kiipeilykivet ja kaatuneet puut), hauskoja ja jännittäviä liikkumaan kannustavia tehtäviä sekä suloiset eläinhahmot, joiden tehtävänä on saada lapset innostumaan seikkailuun. Seikkailukarttatyön pohjalta laadittiin käsikirja, jonka avulla jokainen päiväkotitai koulu voi maksuttomasti laatia oman seikkailukartan lähiympäristöönsä. Seikkailukartta on hauska tapa lisätä perheiden liikkumista.

Varhaiskasvattajat ideoivat työpajoissa perheiden suosikkipaikkoja ja tehtäviä, mutta myös lapset olivat mukana kehittämässä karttoja. Lapsille järjestettiin kokemuskävelyitä, joissa he pääsivät testaamaan seikkailukartan tehtäviä ja kertomaan omat suosikkipaikkansa. Lisäksi lapset äänestivät, mikä eläinhahmo kartalla seikkailee. Seikkailukarttaprosessiin kuuluivat myös kestävän liikkumisen pihapäivät, joita järjestettiin päiväkotipäivän päätteeksi päiväkodin asiakasperheille. Pihapäivissä juhlittiin valmista seikkailukarttaa, testattiin tavarapyöriä, pidettiin pyöräpesulaa ja kasvisbaaria, liikuttiin kestävän liikkumisen kuvasuunnistuksen avulla, korjattiin polkupyöriä sekä koristeltiin pyöräilykypäriä tarroilla.

Seikkailukarttatyössä otettiin siis lapset vahvasti mukaan kehittämään karttoja. Kokemuskävelyillä lapsilla oli aikaa ja tilaa kertoa havainnoista sekä ajatuksista omaa lähiympäristöään kohtaan. Lapset toivat esille tärkeitä huomioita: roskat luonnossa eivät tuntuneet hyvältä, linnunlaulu oli kaunista ja liikenteen melu häiritsi. Lapset toivat loistavia kehittämisehdotuksia tehtäviin ja kartoille lisättiin heille tärkeitä paikkoja. Lapset pääsivät myös vaikuttamaan kartan visuaaliseen ilmeeseen ja antoivatkin graafikolle upeita ideoita kartan kuvittamiseen. Oli suuri ilo huomata, kuinka jo hyvin pienet lapset osasivat sijoittaa paikkoja kartalle sekä kertoa ideoistaan. Kun kaikenikäisiä ja -taustaisia lapsia kuullaan ja otetaan mukaan päättämään sekä kehittämään yhteiskuntaa ja heille kehitettyjä toimintoja, se luo toivoa. Osallisuus ja toimijuus lisäävät siis toivoa ja uskoa tulevaisuutta kohtaan. Se myös helpottaa hyvien käytäntöjen edistämistä: kun lapset ja perheet otetaan mukaan kehittämään, se sitouttaa heitä käyttämään uutta työkalua tai palvelua sekä puhumaan sen puolesta myös muille. Seikkailukarttakäsikirjassa kiinnitetään erityistä huomiota osallisuuteen: käsikirja antaa tarkkoja ohjeita siihen, kuinka karttatyöhön otetaan vahvasti mukaan myös lapset.

Lisätietoa:

[Tupsu ja Nöpö kutsuvat kulkemaan päiväkotimatkat lihasvoimin \[Tampereen kaupunki - Ajankohtaista\]](#)

[Seikkailukarttakäsikirja tukee päiväkoteja lasten ja perheiden arkiliikkumiseen kannustamisessa \[Tampereenkaupunki - Ajankohtaista\]](#)

[Kestävä liikkuminen - Lupa liikkua lupa harrastaa](#)

”Pitkän iän salaisuus on mielekäs elämä” – Ikääntyneiden kangasalalaisten kokemuksia hyvästä arjesta Kangasalla

Terhi Lampio, Anniriikka Rantala & Outi Jolanki

Terhi Lampio, väitöskirjatutkija, Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Anniriikka Rantala, väitöskirjatutkija, Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Outi Jolanki, tutkimusjohtaja, Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Väestön vanhetessa ikääntyneiden hyvinvointia ja hyvää elämää koskevan ymmärryksen ja tutkimustiedon lisääminen korostuu. Tässä tutkimuksessa selvitetään 65 vuotta täyttäneiden kangasalalaisten kokemuksia hyvästä arjesta Kangasalla. Tutkimuksen aineisto koostuu keväällä 2024 kerätyn paikallisen kyselyaineiston avoimista vastauksista (n=220). Ikääntyneiden hyvän arjen kokemuksia analysoitiin laadullisella teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä, jonka viitekehyksenä käytettiin Maailman terveysjärjestön (WHO) elämänlaatumallia.

Tutkimuksen tuloksena ikääntyneiden hyvän arjen kokemuksesta tunnistettiin elämänlaatumallin keskeiset ulottuvuudet: fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen hyvinvointi, omatoimisuuden tärkeys, ympäristö sekä hengellisyys. Ympäristöön liittyen vastaajat kuvasivat kotia ja asuinympäristöä, harrastamismahdollisuuksia, avun saamista tarvittaessa, arjen taloudellisia mahdollisuuksia sekä ikääntyneenä itsensä hyväksytyksi kokemista. Lisäksi vastauksissa korostui toisten kanssa yhdessä toimiminen ja yhteiset aktiviteetit, ikääntymisen myötä karttunut elämäkokemus sekä omiin tuleviin hoivatarpeisiin varautuminen.

Tulokset korostavat, että ikääntyneet kokevat hyvän arjen muodostuvan useista eri tekijöistä, jotka ulottuvat arjen omatoimisesta hallinnasta hyväksytyksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukseen. Vaikka ikääntymiseen usein liittyvät menetykset ja terveysongelmat vaikeuttavat arkea ja heikentävät hyvinvointia, positiivisena voidaan pitää osallistujien raportoimia kokemuksia vaikutusmahdollisuuksista omaan arkeen sekä elämäkokemuksen mukanaan tuomaa resilienssiä.

Ikääntyvässä yhteiskunnassa ikääntyneiden hyvinvointia ja toivon rakentamista tulevaisuuteen tulee tukea paitsi valtakunnallisesti myös paikallistasolla kaupungeissa ja kunnissa. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella hyvää arkea voidaan tukea paikallisilla palveluilla, joita ovat kohtaamispaikkatoiminta, kauppapalvelut, toimiva julkinen liikenne sekä esteettömät ympäristöt,

jotka tarjoavat ikääntyneille mahdollisuuksia osallistua ja ylläpitää sosiaalisia suhteita. Vaikka tämän tutkimuksen aineisto koostui Kangasalan ikääntyneiden asukkaiden vastauksista, tulokset voivat olla merkityksellisiä myös laajemmassa suomalaisessa kontekstissa. Kangasala on keskisuuri kunta, jonka väestörakenne, asuinympäristötyyppien moninaisuus ja palvelutarjonta ovat tyypillisiä monille kasvukeskusten lähellä sijaitseville kunnille.

SESSIO 2

Ikäystävällisyyden edistäminen yhdyskuntasuunnittelussa

Antti Rehunen, Anna Strandell ja Maija Tiitu
Suomen ympäristökeskus

Ikääntyneen väestön osuuden nopea kasvu vaikuttaa laajasti yhdyskuntien toimintoihin, kuten asumiseen, palveluihin ja liikenteeseen. Kaupunkiympäristöön kohdistuvat tarpeet muuttuvat, ja erityisesti asuinympäristön laadun ja hyvän saavutettavuuden merkitys kasvaa. Hyvällä yhdyskuntasuunnittelulla tuetaan ikääntyneiden asukkaiden hyvinvointia sekä monipuolista ja aktiivista elämää. Suunnittelun voidaan ajatella käsittävän paitsi kaavoituksen, myös muun muassa asunto- ja liikenne- ja palveluverkkosuunnittelun sekä erilaisten tilojen käytön ja ylläpidon suunnittelun. Ikääntyneiden osallistuminen auttaa tuomaan esille paikallisia kehittämistarpeita. Aina ikääntyneisiin vaikuttavia muutoksia ei kuitenkaan tunnisteta riittävästi ja ikäystävällisyyden parantaminen saattaa jäädä muiden tavoitteiden ja intressien varjoon.

Tässä esityksessä tarkastelemme sitä, miten yhdyskuntien suunnittelussa voitaisiin ottaa paremmin huomioon vaikutukset ikääntyneisiin ja kehittää kaupunkiympäristöjä ikäystävällisemmiksi. Aineistona analysoimme Suomen ympäristökeskuksen toteuttamassa Ikkuna-hankkeessa toteutettuja työpajakeskusteluja ja eri tahoilta koottuja suunnitteludokumentteja sekä paikkatieto- ja rekisteripohjaisia tietoja.

Tulosten perusteella suunnittelussa on tärkeä ottaa huomioon ikääntyneiden moninaisuus aktiivisista liikkujista ja toimijoista niihin, joiden elämä rajautuu pääosin kotiin ja lähiympäristöön. Kaupunkirakenteen eri osissa on hyvin erilaisia kehittämistarpeita: keskustoissa korostuvat turvallisuus ja lähiluonnon saavutettavuus, kerrostalolähiöissä lähipalvelujen säilyminen, tapaamispaikkojen riittävyys ja joukkoliikenteen toimivuus ja pientaloalueilla arjen matkojen järjestäminen ja talon ylläpito. Ikäystävällisyyteen vaikuttavaa suunnittelua tehdään eri aluetasoilla. Erityispalvelut ja joukkoliikenne järjestetään usein seutasolla ja sote-palvelut hyvinvointialueilla. Asumisen, lähipalvelujen ja viheralueiden suunnittelua tehdään kuntatasolla ja esteettömyyteen ja asuinympäristön ominaisuuksiin liittyvää suunnittelua lähiympäristötasolla. Onkin oleellista vaikuttaa eri tasojen toimilla samaan suuntaan. Suunnittelussa on usein kyse eri hallinnonalojen ja toimijoiden välisestä yhteistyöstä, jonka yhteydessä on tärkeää tuoda esille ikäystävällisyyteen liittyvät vaikutusketjut ja yhteisvaikutukset. Ikäystävällisyyden suunnittelulle tarvitaan yhteisiä alustoja,

yhteistyöryhmiä ja koordinoitua, joiden avulla parannetaan eri toimijoiden ymmärrystä ikäystävällisyyden osatekijöistä ja sitoutetaan heidät yhteisten tavoitteiden toteuttamiseen.

Ikäystävällinen kaupunki kaikenikäisille

Ira Verma, Aalto-yliopisto, Arkkitehtuurin laitos

Antti Rehunen, Suomen ympäristökeskus SYKE

Maija Tiitu, Suomen ympäristökeskus SYKE

Anna Strandell, Suomen ympäristökeskus SYKE

Hyvä kaupunkiympäristö on esteetön, turvallinen ja avoin kaikille. Rakennetun ympäristön ratkaisulla voidaan tukea asukkaiden hyvinvointia ja osallisuutta yhteiskunnassa ikään katsomatta. Toivo syntyy toimijuuden kokemuksesta niin sosiaalisessa kuin fyysisessä ympäristössä. WHO on laatinut arviointikehikon ikäystävällisen kaupunkiympäristön kehittämiseen. Se liittyy ikääntyneiden osallisuuteen, liikkumismahdollisuuksiin, palveluiden saavutettavuuteen sekä muihin asuinympäristön ominaisuuksiin. Arjen palvelut, yhteisölliset tilat ja viherympäristöt ovat paikkoja eri-ikäisten ihmisten kohtaamiseen. Niiden hyvä saavutettavuus kävellessä lisää osallistumisen ja liikunnan mahdollisuuksia niin lapsilla kuin ikääntyneillä. KARMI-hankkeessa tuotettiin karttapohjaista tietoa asukkaiden lähiympäristöistä: etäisyyksistä lähipalveluihin ja viheralueille sekä muun muassa jalankulkureittien kaltevuuksista ja penkkien määrästä. Tätä tietoa täydennettiin laadullisilla asukkaita osallistavilla menetelmillä. Ikääntyneet ovat usein asuneet naapurustossa kauan ja kokeneet kaupunkiympäristön muutoksia. Heidän hiljaista tietoaan paikan lähihistoriasta ja tulevaisuuden tarpeista voidaan hyödyntää kaupunkia uudistettaessa.

Tutkimus vahvistaa, että kaavoituksella voidaan edistää yhteisöllisyyttä ja monisukupolvisuutta. Yhteisölliset asumisratkaisut ja kohtaamispaikat arjessa, kokoontumistilat, ulkoilu- ja liikuntapaikat sekä kulttuuripalvelut voidaan suunnitella kaikille sopivaksi. Arjen kohtaamisten myötä ymmärrys asukkaiden välillä voi kasvaa: "Nää asukastilat on hyviä. Mitä mä olen huomannut, täällä on kaiken ikäisiä. Täällä oppii nuorison kieltä ja nuoret voi oppia vanhempien kieltä." (mies, 70 v)

Ikääntyneiden toimijuutta on tärkeää vahvistaa myös vanhusneuvostojen ulkopuolella. Monet ikääntyneet osallistuvat aktiivisesti asuinalueensa yhdistystoimintaan, vapaaehtoistyöhön ja naapuriavun järjestämiseen. Ikääntyneiden arvokasta työtä voidaankin tukea antamalla siihen taloudellista tukea, tiloja, toiminnan koordinaatiota ja tietoa. Vuoropuhelu ikääntyneiden ja kaupungin eri toimialojen välillä tulee olla jatkuvaa. Ikäystävällisyyden huomioiminen suunnittelussa tuottaa hyvää kaupunkiympäristöä kaiken ikäisille. Tällaisessa ympäristössä keskeiset palvelut sijoitetaan keskustaan, alakeskuksiin ja palvelukeskittymiin, ja niihin varmistetaan esteetön pääsy sekä kävellessä että julkisella liikenteellä. Jalankulkureiteille ja pihoilta lisätään vihreää ja levähdyspaikkoja, jotta liikkuminen ja oleskelu on sujuvaa ja miellyttävää.

Lähteet:

Verma, I. (toim.) Rehunen, A., Strandell, A. & Tiitu, M. (2025) Kaupunkiympäristön ikäystävällisyys ja sen kehittämistarpeet: KARMI-hankeen tuloksia, Aalto-yliopiston ARTS julkaisusarja 3/2025

Rehunen, A., Strandell, A., Heliminen, V. Tiitu, M. & Verma, I. (2025) Ikäystävällinen ympäristö sopii kaikille, Toimintasuosituksia, Suomen ympäristökeskus SYKE

Työttömyys ja Jyväskylän kaupunki 1990-laman alussa

FT Pirjo Ovaskainen, Helsingin yliopisto

1990-luvun lama oli itsenäisen Suomen pahin taloudellinen kriisi, jonka seuraukset tuntuvat yhteiskunnassamme yhä tänä päivänä. Konkursseista ja mittavista irtisanomisista tuli arkipäivää ja työttömien määrä nousi Suomessa räjähdysmäisesti. Jyväskylässä vuosien 1991–1993 välisenä aikana työttömien määrä nousi noin kahdestatuhannesta yli 8000 ihmiseen. Suomeen syntyi ilmiö nimeltä pitkäaikaistyötön. Laman ajan tutkimuksessa on pitkälti keskitytty valtion ja pankkien rooliin, mutta lopulta kunnat ja kaupungit olivat niitä, jotka joutuivat työskentelemään ja selviytymään valtion taloudellisten leikkausten ja nousevien sosiaalisten ongelmien välillä. Kuntien roolia ei laman ajan tutkimuksessa ole juuri huomioitu.

Tässä lyhyessä esityksessä keskitytään Jyväskylän kaupungin suunnitelmiin ja päätöksiin, joilla pyrittiin helpottamaan koko ajan nousevan työttömyyttä vuosina 1991–1992. Kunnat ja kaupungit pyrkivät pitämään kiinni jo tehdyistä elinkeinopoliittisista suunnitelmista helpottaakseen työttömyyttä. Lisäksi tarjottiin erilaisia palkkioita/tukia yrityksille ihmisten, erityisesti nuorten, palkkaamiseksi. Elinkeinopoliittisten toimenpiteiden lisäksi kaupungit kohtasivat konkreettisia ja inhimillisempiä ongelmia, joista hyvänä esimerkkinä Jyväskylän kaupunginhallituksessa käyty keskustelu siitä, mistä löydettäisiin huonekaluja työttömille perustettuun kohtaamispaikkaan.

FT Pirjo Ovaskainen on kaupunkihistoriantutkija, joka tutki väitöskirjassaan ravintolaelinkeinoa ja anniskelukontrollia Tampereella, Kuopiossa ja Jyväskylässä 1932–1939. Helsingin yliopiston tutkijatohtorina Ovaskainen on keskittynyt tutkimaan 1990-luvun laman kunnallista elinkeinopoliitikkaa.

Laman karaisema kaupunki – uuden elinkeinopolitikan aika Vantaalla

Dosentti Matti O. Hannikainen, Helsingin yliopisto

Suomea 1990-luvun alkuvuosina kurittanut lama oli uusimman tutkimuksen mukaan vaikutuksiltaan Suomen historian laajin talouskurimus ja sen vaikutukset ulottuvat nykyhetkeenkin. Lamavuodet ovat piirtyneet kansalaisten yhteiseen muistiin konkurssiaaltona, laajana työttömyytenä sekä markan devalvoimisena. Suurin osan historiantutkimuksesta on keskittynyt lamavuosien valtiojohtoiseen politiikkaan ja poliitikkojen toimintaan sekä suomalaisten kokemuksiin. Sitä vastoin kuntien toimintaan

taloudellisen kurimuksen syövereissä ei ole kohdistunut vastaavaa huomioita, vaikka kunnat vastasivat useimmiten kuntalaisten välittömästä sosiaaliturvasta. Samalla kuntien luottamus- ja virkahenkilöt joutuivat määrittämään kuntatalouden ja kunnalliselämän suhteen uudesta näkökulmasta.

Vantaa on yksi kaupungeista, jotka leimautuivat laman aikana ongelmalliseksi. Leima on pysynyt tiukassa, vaikka Vantaa on todellisuudessa yksi niistä kaupungeista, joille lama toimi kunnallis- ja elinkeinopoliittisena herätyksenä. Vielä 1980-luvulla kaupunginhallinnon toimet olivat kohdentuneet asukaslähtöiseen kunnallisten palveluiden laajentamiseen. Talouslama pakotti etenkin johtavat poliitikot määrittämään kaupungin kehitykselle uuden perustan. Päättäjille ei ollut varaa toivottomuuteen, vaan heidän piti kehittää ja levittää toivoa tulevasta. Mitä toimia Vantaan kaupunginhallinto kehitti tulevan kasvun pohjaksi? Miten vantaalaiset huomioivat ja arvostivat kaupunginhallinnon toimia? Ennen kaikkea, miten pitkäjänteiseksi ja menestyksekkäiksi kaupunginhallinnon kriisinajan toimet osoittautuivat?

Esitykseni rakentuu laajaan Vantaan kaupunginhallinnon päätösasiakirjahallinnon kriittiseen analyysiin. Tarkastelen etenkin elinkeinopoliittikkaa kehystäneitä poliittisia ohjelmia ja niistä käytyjä keskusteluita. Vantaan kaupunginhallinnon toimien tarkastelu osoittaa laman merkityksen useiden kaupunkilaisten toivon murskanneena tapahtumana, mutta samaan aikaan se käynnisti kaupunginhallinnon uuden elinkeinopoliitiikan sekä muutti kaupunkisuunnittelua.

Dosentti Matti O. Hannikainen on tutkijana historian oppiaineessa Helsingin yliopistolla. Hän on erikoistunut kaupunki- ja ympäristöhistoriaan. Hannikaisen viimeisin tutkimus käsittelee Vantaan kaupunkisuunnittelua ja kirja *Kaupungiksi kaavoitettu – Vantaan kaupunkisuunnittelun historiaa 1974–2024* (SKS) on julkaistu syyskuussa 2025. Hannikaisen uusin tutkimus tarkastelee kunnallisen luonnonsuojelun kehitystä Suomessa 1800-luvun lopulta aina 1980-luvulle.